

Кәсіптік стандарт: «Металл емес кендерді өндіру және байыту»

1-ші тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолдану аясы:

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер, анықтамалар мен қысқартулар қолданылады:

1) Кәсіптік стандарт – белгілі бір кәсіптік топта (кәсіптік қызмет саласында) немесе кіші топта (еңбек қызметінің түрінде) біліктілік пен құзыреттілік деңгейіне, еңбек мазмұнына, сапасына және жағдайларына қойылатын талаптарды айқындайтын стандарт.

2) Экономикалық қызмет түрлерінің жалпы жіктеуіші (ОКВЭД) – экономикалық қызметтің барлық түрлерін жіктеу және кодтау тәртібін анықтайтын жіктеуіш.

3) Мамандық – арнайы дайындық нәтижесінде алынған, білімі және/немесе жұмыс тәжірибесі туралы тиісті құжаттармен расталған арнайы теориялық білімдер, дағдылар мен практикалық дағдылар кешенін меңгеруді талап ететін адамның еңбек қызметі сабақтарының негізгі түрі.

4) Салалық біліктілік шеңбері (СБШ) – салада танылатын сараланған біліктілік деңгейлерінің негіздемелік құрылымы болып табылатын ұлттық біліктілік жүйесінің құрамдас бөлігі (кіші жүйесі). Кәсіптік топ (кәсіптік қызмет саласы) - жалпы интеграциялық негізі бар (мақсаты, объектілері, технологиялары, оның ішінде еңбек құралдары ұқсас немесе жақын) және оларды орындау үшін еңбек функциялары мен құзыреттерінің ұқсас жиынтығын көздейтін саланың еңбек қызметі түрлерінің жиынтығы.

5) Еңбек функциясы – еңбек процесінің бір немесе бірнеше міндеттерін шешуге бағытталған өзара байланысты әрекеттер жиынтығы.

6) Кәсіби міндет – еңбек функциясын іске асыруға және белгілі бір кәсіби топта немесе кіші топта қажетті нәтижеге қол жеткізуге байланысты әрекеттер туралы нормативтік түсінік.

7) Дағдылар – адамның іс-әрекетінің (іс-әрекетінің) нақты кәсіби міндеттерді шешу үшін білімге және оны дұрыс пайдалануға негізделген компоненттері.

8) Білім – адамға нақты кәсіби міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін пәндік саланың құрылымдық мәліметтері.

9) Құзыреті – кәсіби қызметте тікелей көрінетін және еңбек функцияларын орындау үшін білім мен дағдыларды қолдануға мүмкіндік беретін адамның қабілеті.

10) Біліктілік – еңбек қызметін жүзеге асыруға құқық беретін еңбек нарығы және одан әрі білім беру мен оқыту үшін игерілген білімнің, іскерліктің және құзыреттіліктің құндылығын тану.

11) Жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптерінің Бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығы (БТБА) – жұмыстарды тарифтеуге және жұмысшыларға тарифтік разрядтар беруге арналған анықтамалық.

12) Сықырлау – бір немесе бірнеше електер немесе торлар арқылы елеу арқылы әртүрлі мөлшердегі материалды үлкендік кластарына бөлу процесі.

13) Ыдыратқыш – сынғыш аз абразивті материалдарды ұсақтауға арналған машина

14) Ыдырау (лат. de-бір нәрсенің жоқтығын, күшін жоюды, жоюды білдіретін префикс және integer - тұтас) – ыдырау, ыдырау, бүтінді құрамдас бөліктерге бөлу.

15) Драга – қалқымалы платформаға орнатылған көп шөмішті шынжырлы экскаватор қағидаты бойынша жұмыс істейтін кешенді механикаландырылған тау-кен байыту агрегаты.

16) Конустық ұсатқыш – үйінді астында жұмыс істеуге арналған, мысалы, думпкалармен (Сусымалы материалдарды тасымалдауға арналған арнайы вагондармен) Тау массасын тікелей беруге мүмкіндік беретін үздіксіз жұмыс істейтін ұсақтау агрегаты. Ұсатқыштардың деректерінің ұсақтайтын жұмыс органы-қозғалмайтын конустың (тостағаннның) ішіне эксцентрик орналастырылған жылжымалы конус.

17) Ұсақтау және ұсақтау – сыртқы күштердің әсерінен пайдалы қазбалардың ыдырау процестері берілген мөлшерге, қажетті гранулометриялық құрамға немесе минералдардың ашылуының қажетті дәрежесіне дейін.

18) Сою – тау-кен жұмыстары процесінде қозғалатын сынған тау-кен массасының (пайдалы қазбалардың немесе тау жыныстарының) беті.

19) Кенді байыту – металдар мен минералдарды физикалық және/немесе химиялық қасиеттерінің айырмашылығы бойынша бір-бірінен бөлу әдістерінің жиынтығы.

20) Скрепер – топырақты қабат-қабат (көлденең қабаттар) кесуге, оларды берілген қалыңдықтағы қабаттармен жер құрылыстарына тасымалдауға және төгуге арналған жер қазу-тасымалдау машинасы.

21) Щека – құрылымның немесе құрылымның тегіс бүйір бөлігі, сондай-ақ Виска жұмыс жазықтығы.

22) Жақ ұсатқыш – материалдың бөліктерін бұзу үшін плиталарды (щектерді) қысуды қолданатын ұсатқыштың түрі, олардың бірі қозғалмайтын, екіншісі қозғалмалы (тербелетін).

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады

1) –

2-ші тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Название профессионального стандарта: Металл емес кендерді өндіру және байыту
5. Кәсіптік стандарттың коды: B08992036
6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету:
 В Кен өндіру өнеркәсібі және карьерлерді қазу
 08 Өзге де пайдалы қазбаларды өндіру
 08.9 Басқа топтамаларға енгізілмеген пайдалы қазбаларды өндіру
 08.99 Басқа топтамаларға енгізілмеген өзге де пайдалы қазбаларды өндіру
 08.99.2 Металл емес кенді өндіру және байыту
7. Краткое описание профессионального стандарта: Металл емес кендерді өндіруде және байытуда жұмыстарды ұйымдастыру және орындау
8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:
 1) Бұрғылау қашауын шыңдаушы - 2 уровень ОРК
 2) Драгер - 2 уровень ОРК
 3) Уақтау-тарту-іріктеу механизмдерінің машинисттері - 3 уровень ОРК
 4) Өзі жүретін жерасты машиналардың машинисі - 3 уровень ОРК
 5) Металды алу жөніндегі шаю аспабының моторшысы - 3 уровень ОРК

3-ші тарау. Кәсіптер карточкалары

9. Кәсіптің карточкасы «Бұрғылау қашауын шыңдаушы»:			
Топтың коды:	8113-1		
Қызмет атауының коды:	8113-1-005		
Кәсіптің атауы:	Бұрғылау қашауын шыңдаушы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	2		
подуровень квалификации по ОРК:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	4-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (4-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 мамырдағы № 291 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 31 мамырда № 18755 болып тіркелді. Қашау құюшы		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:			
Қызметтің негізгі мақсаты:	Қашау құю станогында қашауларды толтыру бойынша жұмыстарды жүргізу		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Дайындық жұмыстары 2. Қашау құю станогында негізгі жұмыстарды орындау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Дайындық жұмыстары	Дағды 1: Биттерді толтыруға дайындық	Машықтар:	
		1. Құралдарды дайындау. 2. Қашау құю станогына қызмет көрсету. 3. Оның жұмысындағы ұсақ ақауларды анықтау және жою.	
		Білімдер:	
		1. Қашау құю жабдығының құрылғысы. 2. Қолданылатын бақылау-өлшеу аспаптарын, аспаптар мен құрылғыларды пайдалану ережесі.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	
Еңбек функциясы 2: Қашау құю станогында негізгі жұмыстарды орындау			

	Дағды 1: Қашау құю станогында қашауларды толтыру	Машықтар:	
		1. Берілген технология бойынша биттерді термиялық өңдеу. 2. Қашаулардың қыздыру температурасын олардың түсіне қарай анықтау. 3. Бақылау-өлшеу аспаптарының көрсеткіштерін бақылау.	
		Білімдер:	
		1. Қашау құю станогының құрылғысы. 2. Биттерді толтыру және қатайту технологиясы. 3. Қолданылатын бақылау-өлшеу аспаптарын, аспаптар мен құрылғыларды пайдалану ережесі.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Тәртіптілік Қарым-қатынас Зейін Ұйымдастыру Белсенділік		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:			
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	3	Ұнтақтау-ұнтақтау қондырғыларының машинисі	
	1	Таспа тазалаушы	
	1	Жүктерді қабылдаушы	
10. Кәсіптің карточкасы «Драгер»:			
Топтың коды:	8113-9		
Қызмет атауының коды:	8113-9-002		
Кәсіптің атауы:	Драгер		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	2		
подуровень квалификации по ОРК:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	4-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (4-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 мамырдағы № 291 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 31 мамырда № 18755 болып тіркелді. Драгер		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:			
Қызметтің негізгі мақсаты:	Әр түрлі типтегі драгтардың жұмысы мен қозғалысын басқару		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Әр түрлі типтегі драгтардың жұмысы мен қозғалысын басқару 2. Драга жабдықтарына қызмет көрсету және баптау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Әр түрлі типтегі драгтардың жұмысы мен қозғалысын басқару			

	Дағды 1: Әр түрлі типтегі драгтарды пайдалану	Машықтар: 4 разряд 1. Сыйымдылығы 80 л-ге дейінгі шелегі бар шағын көлемді драгтың жұмысы мен қозғалысын басқару. 2. Жабдықтар мен тарту механизмдерінің техникалық жай-күйін тексеру. 3. Лебедкалардың барабандарына арқандардың дұрыс оралуын, борттық арқандардың жағалық кабельдің, созылулар мен бас арқанның орналасуын, шөміш тізбегінің жай-күйін, шөміштердің толтырылуын, бүйірлік қозғалу жылдамдығын, шөміш рамасының түсу тереңдігін, тарту механизмдері мен жабдықтарының дұрыс жүктемесін бақылау. 4. Шұңқырда маневр жасау. 5. Кенжардың жай-күйін бақылау, өндірілген көлемді өлшеу және алдыңғы ауысымның ауысымдық баянатындағы жазбалар. 5 разряд 6. Сыйымдылығы 80 л-ден 150 л-ге дейінгі шелегі бар электр драгының жұмысы мен қозғалысын басқару. 6 разряд 7. Автоматика және телебақылау жүйелерін пайдалана отырып, сыйымдылығы 150 л және одан да көп шелегі бар электр тартпасының жұмысы мен қозғалысын басқару. Білімдер: 4-6 разряд 1. Электротехника негіздері. 2. Әр түрлі типтегі драгтардың дизайн ерекшеліктері. 3. Дrajный полигонының кен орындарын игеру және өңдеу шекаралары жүйесі. 4. Алынған тұқымдардың сипаттамасы. 5. Дrajный кесіндісіндегі тасқын және көктемгі сулардың деңгейі. 6. Дrajный полигонындағы гидротехникалық құрылыстардың жай-күйі. 7. Қабаттарды қазу және өндірілген кеңістікті өлшеу әдістері. 8. Тұқымдарды пайдалану тәсілдері. 9. Пайдалы қазбалардың шөгінді кен орындарының геологиясының негіздері. 10. Дrajдық тәсілмен шашыраңқы кен орындарын игеру кезіндегі маркшейдерлік жұмыстардың негіздері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	Еңбек функциясы 2: Драга жабдықтарына қызмет көрсету және баптау	Машықтар: 1. Драга жабдығының техникалық жай-күйін тексеру және жұмысты бақылау. 2. Драга жабдығының жұмысындағы ақауларды жою. 3. Драганы жөндеудің барлық түрлеріне қатысу. 4. Драганың жұмысын есепке алудың ауысымдық журналын жүргізу. Білімдер: 1. Әр түрлі типтегі драгтардың, дабыл және байланыс құралдарының құрылысы мен пайдалану ережелері. 2. Драга жабдығының жұмысындағы ақауларды анықтау, алдын алу және жою тәсілдері. 3. Драга механизмдеріне күтім жасау және олардың жұмысын реттеу ережелері. 4. Слесарь дело.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-

Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Тәртіптілік Қарым-қатынас Зейін Ұйымдастыру Белсенділік		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:			
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	3	Драги машинисі	
	1	Таспа тазалаушы	
	1	Жүктерді қабылдаушы	
11. Кәсіптің карточкасы «Уақтау-тарту-іріктеу механизмдерінің машинисттері»:			
Топтың коды:	8114-1		
Қызмет атауының коды:	8114-1-014		
Кәсіптің атауы:	Уақтау-тарту-іріктеу механизмдерінің машинисттері		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
подуровень квалификации по ОРК:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	8-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (8-шығарылым) бекіту туралы" 2021 жылғы 6 қаңтардағы № 4 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2021 жылғы 8 қаңтарда № 22048 болып тіркелді. Ұсақтау-ұнтақтау-сұрыптау механизмдерінің машинисі		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Пайдалы қазбалар кен орындарын ашық қазу	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:			
Қызметтің негізгі мақсаты:	Ұнтақтау және ұнтақтау өнімдерін алу берілген ұсақтау сипаттамалары бар материалдар		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Әр түрлі өнімділіктегі ұсақтау машиналарында материалдарды ұсақтау 2. Әр түрлі өнімділіктегі ұсақтау машиналарында материалдарды ұнтақтау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Әр түрлі өнімділіктегі ұсақтау машиналарында материалдарды ұсақтау			

Дағды 1: Материалдарды ұсақтау процестерін басқару	Машықтар: 1. Ірі, орташа және ұсақ ұсақтау ұсақтау машиналарының өнімділігіне сәйкес ұсақтауға материалдарды біркелкі берудің жылжымалы және стационарлық құрылғыларының өнімділігін реттеу. 2. Еңбекті қорғау жөніндегі талаптарды сақтай отырып, материалдардың ағынынан тасымалданбайтын, бөгде және ұсақталмайтын заттарды алып тастау жолымен олардың қозғалысы барысында материалдардың кептелуін жою. 3. Щек және конустық ұсатқыштардағы материалдарды ірі ұсату процестерінің барысын реттеу. 4. Поршеньді, серіппелі және гидравликалық құрылғылардың, броньды сегменттердің және щек пен конустық ұсатқыштардың шығатын саңылауларының Шири реттеу бөлшектерінің көмегімен материалдардың ұсақталу дәрежесін реттеу. Білімдер: 1. Материалдарды ірі ұсақтауға арналған жабдықтың құрылымы, пайдалану ережелері, Техникалық және технологиялық сипаттамалары. 2. Ірі ұсақтаудың, материалдарды алдын-ала және тексерудің технологиялық процестері. 3. Ірі ұсақтау процестерін жүргізуге арналған технологиялық және өндірістік нұсқаулар. 4. Ұсақтау операцияларының мақсаты, материалдарды ұсақтау дәрежесі мен кезеңдері. 5. Материалдардың ұсақталу дәрежесін және ұсақтау машиналарының өнімділігін анықтайтын факторлар. 6. Материалдарды ұсақтаудың технологиялық принципі. 7. Материалдарды ашық және жабық ұсақтау циклдарының схемалары. 8. Шикізатты ұсақтау және тасымалдау кезінде атмосфералық ауаны шаңсыздандыру әдістері, Қызмет көрсетілетін жабдықты герметизациялау құралдары. 9. Материалдарды ірі ұсақтау бөлімшелеріндегі апаттардың салдарын оқшаулау және жою жөніндегі іс-шаралар жоспары. 10. Материалдарды ірі ұсақтау бөлімшелеріндегі жұмыс орындарын мамандандырылған бағдарламалық қамтамасыз ету.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Дағды 2: Материалдарды ұсақтау процесін бақылау	Машықтар: 1. Ауысымдық өндірістік тапсырма, материалдарды ірі ұсақтау жабдығының жұмыс режимі, Берілген технологиялық регламенттерден ауытқулар және оларды жою бойынша қабылданған шаралар туралы ақпаратты ауысымды қабылдау-тапсыру кезінде алу (беру). 2. Ірі ұсақтау жабдығының параметрлері мен жұмыс көрсеткіштерінің сақталуын бақылау. 3. Материалдарды ірі ұсақтауға арналған жабдықты қолмен және автоматты басқару жүйелерінің жарамдылығы мен функционалдық сенімділігін тексеру. 4. Қоймалардағы және тиеу сыйымдылықтарындағы қорларды беттік және конустық ұсатқыштардағы ірі ұсақтауға арналған бастапқы ірі габаритті материалдардың бақылау. 5. Бастапқы материалдардан стационарлық экрандардың көмегімен дайын кластарды бөлу процесінің барысын бақылау.

		Білімдер: 1. Ұнтақтау өнімдерінің сапасын бақылау және ұнтақтау машиналарының өнімділігін анықтау әдістері. 2. Щек және конустық ұсатқыштардағы материалдарды ірі ұсату процестерін автоматты бақылау және реттеу схемалары. 3. Ұнтақтау машиналарының тиеу шұңқырлары мен бункерлеріндегі материалдар деңгейінің электрлік, ультрадыбыстық, радиолокациялық және радиоизотоптық өлшегіштері. 4. Майлау материалдарының түрлері, қызмет көрсетілетін жабдықтың майлау жүйелері мен режимдері. 5. Бұғаттау, Дабыл беру схемалары, іске қосу аппаратурасын және автоматтандыру және дабыл беру құралдарын пайдалану қағидалары. 6. Материалдарды ірі ұсақтау бөлімшелерінде жөндеу және профилактикалық жұмыстарды орындау кезіндегі бирка жүйесінің талаптары. 7. Дұрыстығын тексеру және жеке қорғану құралдарын қолдану қағидалары. 8. Зардап шеккендерге алғашқы көмек көрсету ережелері. 9. Материалдарды ірі ұсақтау бөлімшелеріндегі еңбекті қорғау, өнеркәсіптік, экологиялық және өрт қауіпсіздігі талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Еңбек функциясы 2: Әр түрлі өнімділіктегі ұсақтау машиналарында материалдарды ұнтақтау	Дағды 1: Материалдарды ұнтақтау	Машықтар: 1. Ашық және тұйық циклді ұсақтау машиналарында материалдарды ірі, орташа және ұсақ ұнтақтауды тасымалдау, алдын ала және бақылау экраны. 2. Технологиялық регламенттерге сәйкес ұсақтау-ұнтақтау машиналарының оңтайлы жұмыс режимдерін таңдау. 3. Поршеньді, серіппелі және гидравликалық құрылғылардың көмегімен материалдарды ұнтақтаудың берілген дәрежесін, торлы торларды, ұсақтау орамдарының бандаждарын, ұсақтау-ұсақтау машиналарының шығатын саңылауларының Шири реттейтін арнайы бөлшектерді жөндеу немесе ауыстыру арқылы ұстап тұру.

	Білімдер: 1. Материалдарды ірі ұнтақтаудың ашық және тұйық циклдерінде материалдарды алдын ала және бақылау экрандауға арналған ұсақтау және ұсақтау машиналарының, инерциялық экрандардың құрылғысы, пайдалану ережесі, техникалық және технологиялық сипаттамалары. 2. Материалдарды ірі ұнтақтауға арналған балғалы, роторлы, төрт білікті ұсатқыштар, ыдыратқыштар мен жүгірушілер конструкцияларының ерекшеліктері. 3. Гидравликалық, поршеньдік және серіппелі механизмдердің, ұсақтау-ұсақтау машиналарының шығатын саңылауларының Шири реттеуге арналған арнайы тораптар мен бөлшектердің конструкциялары. 4. Ірі материалдарды ұнтақтау машиналарының жұмысына әсер ететін факторлар. 5. Ұнтақтау және ұнтақтау машиналарында материалдарды ұнтақтау дәрежесіне әсер ететін факторлар. 6. Материалдарды ұнтақтаудың технологиялық принципі. 7. Материалдарды ірі ұнтақтау желілерін іске қосу және тоқтату ережесі. 8. Ұсақтау және ұсақтау қондырғылары машинистерінің жұмыс орындарын мамандандырылған бағдарламалық қамтамасыз ету.
Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Дағды 2: Материалдарды ұнтақтау процесін бақылау	Машықтар: 1. Ауысымдық өндірістік тапсырма, ірі ұнтақтағыштардың жұмыс режимі, Берілген технологиялық регламенттерден ауытқулар және оларды жою бойынша қабылданған шаралар туралы ауысымды қабылдау-тапсыру кезінде ақпарат алу (беру). 2. Материалдарды ірі ұнтақтауға арналған жабдықты қолмен және автоматты басқару жүйелерінің жарамдылығы мен функционалдық сенімділігін тексеру. 3. Берілген технологиялық регламенттерге сәйкес ірі ұнтақтау жабдығының параметрлері мен жұмыс көрсеткіштерінің сақталуын бақылау. 4. Ұсақтау машиналарында ірі ұнтақтауға арналған бастапқы материалдардың қоймаларындағы және тиеу ыдыстарындағы қорларды анықтау. 5. Материалдарды бір және көп сатылы ұсақтау циклдарында жұмыс істейтін алдын ала және бақылау экрандарының инерциялық экрандарының жұмыс көрсеткіштерін бақылау. 6. Ұнтақталатын материалдардың сынамаларын олардың сапасының көрсеткіштерін анықтау үшін іріктеу. 7. Ұсақтау-ұсақтау қондырғылары машинистерінің жұмыс орындарында ауысымдық журналды және есепке алу құжаттамасын жүргізу.

		Білімдер:	
		1. Материалдарды ірі ұнтақтау бөлімшелерінде жөндеу және профилактикалық жұмыстарды орындау кезіндегі бирка жүйесінің талаптары. 2. Материалдарды ірі ұнтақтау бөлімшелеріндегі еңбекті қорғау, өнеркәсіптік, экологиялық және өрт қауіпсіздігі талаптары. 3. Зардап шеккендерге алғашқы көмек көрсету ережелері. 4. Дұрыстығын тексеру және жеке қорғану құралдарын қолдану қағидалары. 5. Материалдарды ірі ұнтақтау бөлімшелеріндегі апаттардың салдарын оқшаулау және жою жөніндегі іс-шаралар жоспары.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Тәртіптілік Қарым-қатынас Зейін Ұйымдастыру Белсенділік		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:			
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	4	Техник-технолог	
	4	Баптау және сынау жөніндегі Техник	
	2	Драгер	
	2	Қашау құюшы	
12. Кәсіптің карточкасы «Өзі жүретін жерасты машиналардың машинисі»:			
Топтың коды:	8113-3		
Қызмет атауының коды:	8113-3-002		
Кәсіптің атауы:	Өзі жүретін жерасты машиналардың машинисі		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
подуровень квалификации по ОРК:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	4-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (4-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 мамырдағы № 291 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 31 мамырда № 18755 болып тіркелді. Өздігінен жүретін жерасты машиналарының машинисі		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Пайдалы қазбалардың кен орындарын жер астында өңдеу	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:			
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:			
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:			
Қызметтің негізгі мақсаты:	Өртүрлі типтегі және мақсаттағы жерасты өздігінен жүретін машиналарды басқару		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Өртүрлі типтегі және мақсаттағы жерасты өздігінен жүретін машиналарды басқару 2. Жабдыққа қызмет көрсету және баптау	
	Қосымша еңбек функциялары:		

Еңбек функциясы 1: Эртүрлі типтегі және мақсаттағы жерасты өздігінен жүретін машиналарды басқару	Дағды 1: Әр түрлі машиналарды қауіпсіз басқару	Машықтар: 1. Ішкі жану қозғалтқышы бар әртүрлі типтегі және мақсаттағы жерасты өздігінен жүретін машиналарды басқару: жанармай құю, шатыр жинау, көлік машиналары, кабель төсегіштер, құбыр төсегіштер және басқа да машиналар қосалқы мақсаттағы жұмыстарды орындау кезінде. 2. Қызмет көрсетілетін машинаны көліктік қазбалар мен еңістер бойынша жылжыту. 3. Жерасты коммуникацияларын орнату кезінде кабельді механикаландырылған орналастыру және құбыр төсегіштің манипуляторларының көмегімен Технологиялық құбырларды төсеу. Білімдер: 1. Қызмет көрсетілетін машиналардың, пневматикалық және гидравликалық жүйелердің техникалық сипаттамалары. 2. Өлшеу құралдарының мақсаты мен құрылымы. 3. Тау жыныстарының негізгі қасиеттері. 4. Көліктік қазбалар бойынша қызмет көрсетілетін машиналардың қозғалыс сызбалары мен ережелері, Машиналарды түсіру мен көтерудің рұқсат етілген бұрыштары. 5. Қызмет көрсетілетін машиналардың құю сыйымдылықтарының құрылғысы. 6. Қызмет көрсетілетін машиналарды жанар-жағармай материалдарымен қауіпсіз сақтау, жеткізу және құю қағидалары. 7. Гидро және май жүйелеріндегі қысымды реттеу ережелері. 8. Қолданылатын майлар мен отынның сорттары мен қасиеттері, олардың технологиялық сипаттамалары. 9. Майлау карталары, техникалық қызмет көрсету жиілігі, қызмет көрсетілетін машиналардың, олардың тораптары мен агрегаттарының жұмысындағы ақаулардың алдын алу және жою тәсілдері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	Дағды 2: Машинаны жерасты басқару кезіндегі көмекші жұмыстар	Машықтар: 1. Тау-кен қазбаларының жай-күйін тексеру (борттар, кертпелер, траншеялар, шатырлар). 2. Шатыр жинау машинасының көтергіш құрылғысынан ілініп тұрған блоктар мен тау жыныстарының бөліктерінен қазбалардың шатырын қыру. 3. Штангаларды орнату. 4. Қызмет көрсетілетін қазбаларда шатыр мен бекітпенің жай-күйін бақылау. 5. Жанар-жағармай материалдарын жеткізу және оларды желіде өздігінен жүретін машиналарға құю, отын аппаратурасын реттеу. 6. Адамдарды және әртүрлі жүктерді жұмыс орнына және кері тасымалдау. 7. Тасымалданатын жүктерді тиеу және түсіру.

		Білімдер:	
		1. Шатырды және қазба борттарын тазалау бойынша жұмыстарды қауіпсіз жүргізу қағидалары мен тәсілдері. 2. Желдету және өрт сөндіру схемалары. 3. Шаң мен газ концентрациясының рұқсат етілген нормалары. 4. Шаң мен газды басу жолдары. 5. Адамдарды тау-кен қазбалары бойынша тасымалдау ережелері. 6. Тау-кен массасын және әртүрлі жүктерді тиеу, тасымалдау және түсіру ережелері мен тәртібі. 7. Қолданылатын өлшеу құралдарын тексеру мерзімдері. 8. Электротехника, гидродинамика негіздері.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	
Еңбек функциясы 2: Жабдыққа қызмет көрсету және баптау	Дағды 1: Жабдыққа техникалық қызмет көрсету	Машықтар:	
		1. Қызмет көрсетілетін жабдықтың жұмысындағы ақауларды анықтау және жою, оны жөндеуге қатысу. 2. Жерасты өздігінен жүретін машинаға техникалық қызмет көрсету, оның барлық жүйелері мен тораптарының, сигнализацияның, жарықтандырудың, бақылау-өлшеу аспаптарының жарамдылығын тексеру. 3. Қызмет көрсетілетін машинаны жоспарлы-профилактикалық жөндеуге қатысу.	
		Білімдер:	
		1. Ішкі жану қозғалтқышы, жеке тораптары мен агрегаттары бар әртүрлі типтегі және мақсаттағы жерасты өздігінен жүретін машиналардың құрылысы. 2. Слесарь дело.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Тәртіптілік Қарым-қатынас Зейін Ұйымдастыру Белсенділік		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:			
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	4	Техник-технолог	
	4	Баптау және сынау жөніндегі Техник	
	2	Драгер	
	2	Қашау құюшы	
13. Кәсіптің карточкасы «Металды алу жөніндегі шаю аспабының моторшысы»:			
Топтың коды:	8114-2		
Қызмет атауының коды:	8114-2-027		
Кәсіптің атауы:	Металды алу жөніндегі шаю аспабының моторшысы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
подуровень квалификации по ОРК:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	4-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (4-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 мамырдағы № 291 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 31 мамырда № 18755 болып тіркелді. Металды алу жөніндегі жуу аспабының мотористі		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: -	Біліктілік: -

Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жуу құралының механизмдерін басқару	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Жуу құралының механизмдерін басқару 2. Жабдыққа қызмет көрсету және баптау
	Қосымша еңбек функциялары:	
Еңбек функциясы 1: Жуу құралының механизмдерін басқару	Дағды 1: Жуу құралдарының әртүрлі түрлерін пайдалану	Машықтар: 2 разряд 1. Өнімділігі тәулігіне 500 м3 дейінгі жуу аспабының механизмдерін басқару. 2. Құмды жуу және ыдырату. 3. Бульдозерлермен немесе қырғыштармен құм беру, конвейер мен шлюздердің құммен біркелкі тиелуі, аспапқа судың түсуі кезінде бункердің жүктемесін бақылау. 4. Шлюздерді кілемшелермен (төсеніштермен) және трафареттермен нығайтуға қатысу. 5. Сигналдарды беру және қабылдау; шлюздер мен шылдырлардағы кептелістерді жою. 6. Тастарды алып тастау. 3 разряд 7. Өнімділігі тәулігіне 500-ден 1000 м3-ге дейінгі жуу аспабының механизмдерін басқару. 8. Құмды жуу және ыдырату. 9. Палубада және люктерде тау массасының кептелуін жою. 4 разряд 10. Тәулігіне өнімділігі 1000 м3 жоғары жуу аспабының механизмдерін басқару.
		Білімдер:
		2-4 разряд 1. Электротехника бойынша негізгі мәліметтер. 2. Жуу құралының, скруббердің және іске қосу аппаратурасының жұмыс принциптері. 3. Конвейерлерді, стакерлерді, эфельді және түйіршікті ұстайтын шлюздерді, қабылдау бункерлерін орнату. 4. Құмды жуу әдістері. 5. Материалдарды, электр энергиясын тұтыну нормалары. 6. Палубада және люктерде тау-кен массасының кептелуін жою әдістері.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Еңбек функциясы 2: Жабдыққа қызмет көрсету және баптау	Дағды 1: Жабдыққа техникалық қызмет көрсету	Машықтар: 1. Жуу құралының жұмысындағы ақауларды жою. 2. Концентратты алуға, қызмет көрсетілетін жабдықты жөндеуге қатысу. 3. Жуу құралының жұмысындағы ақауларды жою, ауысым сайын техникалық қызмет көрсету және оны ағымдағы жөндеуге қатысу.

		Білімдер:
		1. Қызмет көрсетілетін жабдықтың құрылғысы: жуу аспабы, скруббер, іске қосу аппаратурасы, малтатас және эфель люктер, тас жинағыш, палубада және люктерде тау массасының кептелуін жою тәсілдері. 2. Металдарды алу жөніндегі жуу аспаптарының жұмысындағы ақаулардың пайда болу себептері және оларды жою тәсілдері. 3. Электрослесарь дело.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Тәртіптілік Қарым-қатынас Зейін Ұйымдастыру Белсенділік	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:
	3	Жерасты электр слесарі
	1	Таспа тазалаушы
	1	Жүктерді қабылдаушы

4-ші тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

14. Мемлекеттік органның атауы:

15. Әзірлеуге қатысатын ұйымдар (кәсіпорындар):

"Тау-кен өндіру және тау-кен металлургия кәсіпорындарының республикалық қауымдастығы" заңды тұлғалар бірлестіктері

Жоба жетекшісі:

Радостовец Н.В.

Комитет индустриального развития Министерства индустрии и инфраструктурного развития Республики Казахстан

Орындаушылар:

Сандыбаева А.Е., +7 (717) 264 85 38, an.sandybaeva@miid.gov.kz

16. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес:

17. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган: -

18. «Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы: -

19. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы: версия 2, 2023 ж.

20. Болжалды қайта қарау күні: 31.12.2026 ж.